

Можемо припустити, що цим важливим аспектам навчальної діяльності приділяється недостатньо уваги.

Отже, можемо зробити висновок, що педагоги початкових класів потребують удосконалення предметно-методичної компетентності для підвищення результативності освітнього процесу. Ресурс наявний насамперед у самотивації, самовдосконаленні. Суттєву допомогу вчителі можуть отримати на курсах підвищення кваліфікації за умови свідомого підходу до вибору програм курсів, актуальних для конкретного педагога. Лише високий рівень предметно-методичної компетентності педагога може забезпечувати ефективне формування ключової компетентності «вільне володіння державною мовою» в молодших школярів.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової освіти, затверджений постановою Кабінету Міністрів України від 21.02.2018 № 87 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/688-2019-%D0%BF#Text>.

2. Професійний стандарт «Вчитель закладу загальної середньої освіти»: наказ МОН України від 29. 08.2024 № 1225. URL: <https://mon.gov.ua/news/informatsiine-povidomlennia>

Алгоритми успіху: методика викладання економіки в закладах загальної середньої освіти (профільний рівень) як засіб підвищення навчальної мотивації

*Світлана Белоусова,
учитель економіки Комунального закладу
«Харківський ліцей № 93 Харківської міської ради»,
учитель першої категорії
sanazsv@ukr.net*

Актуальність. В умовах зростання складності соціально-економічних процесів необхідність підвищення якості економічної освіти зростає. Сучасний учень має не лише засвоювати теоретичні знання, але й формувати здатність до економічного мислення (специфічного процесу пізнання економічної реальності, спрямованого на відображення економічних відносин, потреб й інтересів), аналізу та прийняття рішень [1; 2].

Як зазначено в Державному стандарті базової середньої освіти, «метою освіти є розвиток природних здібностей, інтересів, обдарувань учнів, формування компетентностей, необхідних для їхньої соціалізації та громадянської активності, свідомого вибору подальшого життєвого шляху та самореалізації, виховання відповідального, шанобливого ставлення до родини, суспільства, навколишнього природного середовища, національних і культурних цінностей українського народу» [3]. Зазначені цілі досягаються шляхом реалізації відповідних освітніх програм, що передбачають розвиток соціальної та економічної мотивації, інтересів до активного використання набутих знань і компетентностей здобувачів середньої освіти.

Разом із тим викладання економіки в закладах загальної середньої освіти (профільний рівень) супроводжується низкою проблем: складність розуміння низки абстрактних понять (наприклад, еластичність) і формальне засвоєння матеріалу без глибокого розуміння, характерні для даної вікової групи; недостатній рівень

мотивації учнів, посилений причинами психологічного (невизначеність майбутнього; фізична небезпека) та методичного характеру в умовах війни (втрата педагогічних кадрів, вимушена зміна формату навчання тощо) [4; 5]. Це зумовлює потребу в розробці ефективних методичних підходів, які дозволяють пояснювати складні теми більш доступно, але без спрощення їх сутності.

Мета – обґрунтувати та запропонувати методику викладання економіки в закладах загальної середньої освіти (профільний рівень), спрямовану на підвищення зацікавленості учнів і глибини розуміння навчального матеріалу.

У процесі проведеного дослідження було використано доповіді міжнародних організацій з означеної тематики, результати проведеного аналізу наукової літератури методичного та методологічного характеру, педагогічні спостереження, порівняльний аналіз результатів навчання.

Виклад основного матеріалу. Дослідження міжнародних організацій (OECD, World Bank) указують на важливість формування фінансової та економічної грамотності як ключової компетентності XXI століття [1; 2]. Проєкт CORE Econ пропонує новий підхід до викладання економіки, орієнтований на реальні економічні процеси та міждисциплінарність [4], що можливо реалізувати через зв'язок викладання економіки зі знаннями, отриманими учнями на уроках географії, історії.

Сучасні дослідження у сфері освіти підкреслюють важливість активного навчання та когнітивної оптимізації подачі матеріалу. Зокрема, теорія когнітивного навантаження доводить необхідність структуризації складної інформації [6], а концепція «видимого навчання» акцентує увагу на ролі зворотного зв'язку та активної участі учнів. Разом із тим проблема ефективного пояснення складних економічних категорій і процесів у шкільній освіті залишається недостатньо розробленою.

У нинішніх соціально-економічних умовах важливим компонентом освіти стає мотивація здобувача освіти, від якої залежить його успішність, глибина та міцність знань, бажання і здатність навчатися протягом усього життя. Під мотивацією розуміється комплекс зовнішніх спонукань, індивідуальних прагнень і раціональних доводів, що формують прагнення людини до навчання, стимулюють її навчально-пізнавальну активність [7]. Відповідно до нової філософії освіти формування позитивної мотивації є одним із головних чинників успіху навчальної діяльності здобувачів освіти. Зміни в методиці викладання економіки для учнів 10-11 класів у школі можуть стати зовнішнім чинником зростання мотивації учня та сприяти розвитку внутрішніх мотиваційних стимулів.

Підвищенню рівня засвоєння матеріалу та формування практичних навичок аналізу економічних явищ у процесі викладання економіки в загальній середній школі (профільний рівень) сприятиме використання прикладних ситуацій на мікрорівні функціонування економічних акторів [8]. Пояснення макроекономічних процесів через життєві приклади сприяє зниженню когнітивного навантаження та покращує розуміння складних понять [9].

Мікроекономічний рівень функціонування господарюючих суб'єктів (рівень окремих підприємств чи фірм) містить абстрактні моделі, які складно сприймаються учнями без належної візуалізації та прикладного контексту. Тому замість формального визначення економічних категорій (наприклад, «попиту» і «пропозиції») пропонується використання практичної ситуації на певному ринку, при цьому бажано обирати ринок продукту, цікавого для молоді (наприклад, ринок

смартфонів) (рис. 1). Такий підхід дозволяє активізувати попередній досвід учнів, знизити рівень абстракції та підвищити інтерес.

Рис. 1. Методичні підходи пояснення мікроекономічної категорії (авторська розробка)

Розгляд господарських процесів на рівні національної економіки потребує ще більшого рівня абстрактного мислення. Саме тому макроекономічні процеси розглядаються після вивчення функціонування економіки на мікрорівні, що дозволяє в процесі викладання проводити певні аналогії між макро- і мікро-категоріями: наприклад, при вивченні категорії «Валовий внутрішній продукт» можна використати аналогію «дохід країни як дохід родини».

Приклад методики пояснення учням економічної категорії «інфляція» можна запропонувати через вартість «споживчого кошика» (рис. 2).

Рис. 2. Методичні підходи пояснення макроекономічної категорії (авторська розробка)

Відповідно до зазначеного вище можна запропонувати універсальний алгоритм викладання складних економічних тем для учнів 10-11 класів, який дозволяє уникнути перевантаження учнів і забезпечує глибше розуміння (рис. 3).

Рис. 3. Універсальний алгоритм викладання складних економічних тем для здобувачів загальної середньої освіти економічного профілю (авторська розробка)

Треба зауважити, що ефективність методики викладання різних дисциплін для учнів 10-11 класів, зокрема й економіки, залежить від рівня підготовки вчителя, його здатності адаптувати матеріал. Саме це допомагає не лише розкрити зміст економічних категорій та концепцій, але й знайти ефективні форми знань, домогтися їх засвоєння на рівні мислення та поведінки учнів.

Сучасна методика викладання економіки не повинна повторювати помилки старої педагогічної практики, коли дисципліна сприймалася складною або далекою від реального економічного життя. Дисципліна «економіка» дозволяє більш динамічне, емоційне спілкування з учнями. Педагогічна майстерність учителя має доповнюватися загальною ерудицією, розумінням сучасних процесів, що відбуваються в глобальній цифровій економіці.

Для підвищення ефективності використання мотиваційних методик також необхідне врахування профільного спрямування класу, специфіки економічних курсів, місця в навчальній програмі, що відображується в змістовному навантаженні уроку, обсягу необхідних для засвоєння економічних понять, засобах і формах навчання, комплексі методів і прийомів навчання (робота зі статистичними даними, аналітичними звітами, наявність чи відсутність домашніх завдань тощо).

Висновок. Ефективне викладання економіки для учнів 10-11 класів потребує поєднання теоретичної глибини та доступності, використання життєвих прикладів, активного залучення учнів до освітнього процесу. Запропонована в процесі дослідження методика викладання економіки сприяє формуванню у здобувачів загальної середньої освіти (профільний рівень) економічного мислення, кращому засвоєнню складних економічних понять, підвищенню їх мотивації.

Список використаних джерел

1. Education at a Glance 2024: OECD Indicators. Paris: OECD Publishing, 2024. 450 p.
2. World Development Report 2023: Learning to Realize Education's Promise. Washington, DC: World Bank, 2023. 300 p.
3. Державний стандарт базової середньої освіти: постанова Кабінету Міністрів України від 30 вересня 2020 р. № 898. URL : https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/76886/
4. The Economy 2.0. CORE Econ. 2024. URL: <https://www.core-econ.org>
5. Cedos (ГО «Центр дослідження суспільства») Вплив війни на середню освіту в Україні: виклики та перспективи 24.05.2026. URL : <https://cedos.org.ua/events/vplyv-vijny-na-osvitu-v-ukrayini-vyklyky-ta-perspektyvy/>
6. Sweller J. Cognitive Load Theory and Instructional Design. New York: Springer, 2021. 250 p.
7. Деміденко Є. Мотивація як засіб використання результатів навчальних досягнень учнів академічних ліцеїв. *Педагогічні інновації: ідеї, реалії, перспективи*. 2025. Том 2. № 35. DOI: [https://doi.org/10.63437/3083-6433-2025-2\(35\)-15](https://doi.org/10.63437/3083-6433-2025-2(35)-15)
8. Mankiw N. G. Principles of Economics. 10th ed. Boston: Cengage Learning, 2023. 864 p.
9. Krugman P., Wells R. Economics. 6th ed. New York: Worth Publishers, 2022. 800 p.